

DIVIZIA 8 INFANTERIE ÎN PERIOADA NEUTRALITĂȚII ȘI ÎN CAMPANIA DIN ANUL 1916

Divizia 8 infanterie a fost înființată la 1 aprilie 1883, în conformitate cu Înaltul Decret nr. 770 din 6 martie același an. Prin *Legea asupra organizării comandamentelor armatei*, promulgată la 8 iunie 1882, reședința marii unități a fost stabilită la Botoșani, ea având în compunere regimentele 15 și 28 dorobanți, grupate în Brigada 15 infanterie, cu reședința la Bacău, regimentele 16 și 29 dorobanți, incluse în Brigada 16 infanterie din Fălticeni, cărora li s-au adăugat Regimentul 8 infanterie și Batalionul 4 vânători. Divizia a fost constituită sub comanda generalului Iulius Dunca, printre comandanții care s-au succedat ulterior la conducerea sa numărându-se personalități precum generalii Anton Berindei, Grigore Cantilli, Otto Sachelarie, Scarlat Scheletti¹. În anii următori, Divizia 8 infanterie s-a înscris în dinamica transformărilor prin care a trecut armata română, suferind mutații organizatorice importante, determinate, în principal, de permanentizarea infanteriei, adică de renunțarea la trupele cu schimbul, proces finalizat odată cu adoptarea *Legii de organizare a armatei* din 1908. În primăvara anului 1907 marea unitate a participat la reprimarea revoltelor țărănești², iar în iunie-august 1913, la campania armatei române în sudul Dunării, desfășurată în cadrul celui de-al doilea război balcanic³.

Izbucnirea primei conflagrații mondiale a găsit Divizia 8 infanterie cu reședința comandamentului în Botoșani. Ea se subordona Corpului 4 armată din Iași și avea în compunere un batalion de vânători, două brigăzi de infanterie și una de artilerie, cuprinzând, fiecare, câte două regimente. Batalionul 8 vânători, care, la mobilizare, devenea regiment de vânători, își avea garnizoana în Botoșani. Brigada 15 infanterie (Iași) era compusă din regimentele 13 „Ștefan cel Mare” (Iași) și 25 „Rahova” (Vaslui), Brigada 16 infanterie (Botoșani) grupa regimentele 8 „Dragoș” nr. 29 (Dorohoi) și 37 „Alexandru cel Bun” (Botoșani), iar Brigada 8 artilerie (Bacău), regimentele 12 și 17 artilerie, dislocate, ambele, în Bacău. Diviziei 8 infanterie i se mai subordona Spitalul Militar din Botoșani.

În vara anului 1914 armata română se găsea în plin proces de refacere organizatorică și de completare a lipsurilor evidențiate cu ocazia campaniei din anul precedent, proces intensificat după declanșarea războiului⁴. Într-o adevărată cursă contracronometru, desfășurată pe parcursul celor doi ani de neutralitate, s-a urmărit, în special, crearea de noi comandamente, unități și servicii, creșterea efectivelor armatei de operații, sporirea efectivelor de ofițeri, completarea instruirii rezerviștilor și a materialului de război deficitar⁵. Încă din aprilie 1914, cele 40 de batalioane de rezervă ale regimentelor de infanterie existente în armata română au fost transformate în 40 de regimente de rezervă a trei batalioane și o secție de mitraliere fiecare, mărindu-li-se efectivele existente la pace și cele prevăzute a se mobiliza. Batalioanele de rezervă ale regimentelor 13, 25, 29 și 37 infanterie din Divizia 8 au devenit regimentele 53, 65, 69 și 77 infanterie, înființate în garnizoanele de dislocare ale unităților de bază, care le-au pus la dispoziție o parte din personalul și materialele necesare. Unitățile nou înființate au primit drapelele de luptă la data de 10 mai 1914, în cadrul unor ceremonii desfășurate la București, în prezența suverana

¹ Arhivele Militare Române (în continuare AMR), fond 514, dosar nr. 3, ff. 1-3.

² *Armata română și răscala din 1907*, ediție îngrijită de maior dr. Florin Șperlea, Lucian Drăghici, Manuel Stănescu, Editura Militară, București, 2007, pp. 28, 34-37, 43-78.

³ AMR, fond 514, dosar nr. 4, ff. 19-29.

⁴ Locotenent-colonel Ioanițiu Alexandru, *Războiul României (1916-1918)*, vol. I, Tipografia Geniului (Cotroceni), București, pp. 14-16; *Reforma militară și societatea în România (1878-2008). Relaționări externe și determinări naționale*, coordonator Petre Otu, Editura Militară, București, 2009, pp. 86-93.

⁵ Pentru aceste măsuri, a se vedea pe larg, *România în războiul mondial. 1916-1919* (în continuare RRM) vol. I, București, 1934, pp. 30-56; Constantin Kirițescu, *Istoria războiului pentru întregirea României. 1916-1919*, EȘE, București, 1989, pp. 204-212; *România în anii primului război mondial*, Editura Militară, București, 1987, vol. I, pp. 112-126; *Istoria militară a poporului român*, vol. V, Editura Militară, București, 1988, pp. 348-362.

nului și a familiei regale. La mobilizarea din 14/27 august 1916, regimentele 69 (Dorohoi) și 77 infanterie (Botoșani) au constituit Brigada 37 infanterie, care a intrat în componerea Diviziei 8 infanterie, iar regimentele 53 (Iași) și 65 infanterie (Vaslui), Brigada 38 infanterie. Aceasta a fost păstrată, inițial, în rezerva Armatei de Nord, iar în septembrie 1916 a intrat în subordinea Diviziei 15 infanterie.

În perioada neutralității au mai fost create 80 de batalioane teritoriale, câte unul de fiecare regiment activ și de rezervă, constituind al IV-lea batalion al regimentului de infanterie. După decretarea mobilizării, din fiecare al IV-lea batalion al regimentelor din Botoșani și Dorohoi s-a constituit Regimentul 86 infanterie, subordonat Brigăzii 4 mixte din Divizia 14 infanterie⁶. În cadrul Batalionului 8 vânători au fost înființate două companii de cicliști destinate, la mobilizare, Diviziei 2 cavalerie. Concomitent cu aceste transformări organizatorice, Divizia 8 infanterie a procedat, – ca, dealtfel, întreaga armată română, – la executarea concentrărilor pentru instruirea rezerviștilor. Primele concentrări s-au desfășurat în cursul lunilor august și septembrie 1914 și s-au încheiat la jumătatea lunii octombrie 1914. Întrucât pregătirea rezerviștilor constituia o problemă spinoasă – la unitățile din Corpul 4 armată, de exemplu, numărul celor incomplet instruiți ajungea până la 10%⁷ – ea a continuat și în cursul anilor 1915-1916, prin concentrări succesive de câte 30 de zile.

Presiunile tot mai puternice exercitate de Germania pentru a atrage România de partea Puterilor Centrale și semnalele privind intențiile acestora de a-i impune, chiar pe calea armelor, să li se alăture, a determinat conducerea politico-militară de la București să instituie o serie de măsuri de siguranță împotriva unei eventuale agresiuni dinspre nord și nord-vest. Pentru acoperirea frontierei cu Austro-Ungaria, în ianuarie 1915 o parte a unităților armatei române au fost ridicate la efective de mobilizare, acțiune continuată în luna aprilie 1915. Măsura amintită a vizat și Batalionul 8 vânători, care, prin mobilizarea rezerviștilor, a devenit Regimentul 8 vânători (ianuarie 1915)⁸, în aprilie fiind chemați sub arme rezerviștii regimentelor 29, 37, 69 și 77 infanterie⁹. La sfârșitul lunii iunie 1915, s-a hotărât ca pichetele de grăniceri dintre Mamornîța și Vârciorova să fie întărite cu 2600 de oameni¹⁰, pentru executarea acestei dispoziții Divizia 8 infanterie dislocând pe frontieră, în zonele Grămești, Mihăileni și Burdujeni, trei detașamente a câte 90-100 militari¹¹.

Perspectiva intrării Bulgariei în război alături de Puterile Centrale a dus la intensificarea acestor măsuri. S-au mărit efectivele trupelor de acoperire și s-a hotărât ca acestea să fie mobilizate anticipat și trimise pe frontieră înaintea mobilizării generale. Începând cu 27 august/9 septembrie 1915, pe porțiunea muntoasă a frontierei, între Broșteni și Vârciorova, la trecătorile și comunicațiile principale ale Carpaților, s-au instalat grupuri de acoperire, a căror efective se vor ridica, în august 1916, la 135.000 de militari. Întrucât frontiera cu Austro-Ungaria nu făcuse „niciodată obiectul unei preocupări de organizare defensivă”, fiecare grup a trecut la executarea lucrărilor de fortificații necesare, organizând poziții principale de rezistență, pe direcțiile probabile de înaintare ale inamicului¹². Brigada 15 din Divizia 8 infanterie a constituit *Grupul „Oituz”*, dispus pe văile Slănicului, Oituzului și Cașinului. *Grupul „Oituz”* va fi întărit, treptat, cu trupe de vânători și artilerie, astfel încât la 14/27 august 1916 el avea în componere regimentele 13 și 25 infanterie, 8 vânători, batalioanele 4 din regimentele 13 și 25 infanterie, câte o baterie din regimentele 12 și 17 artilerie, o baterie de 78 mm, o baterie de munte de 63 mm și o baterie de 53 mm, însumând 11.000 de militari¹³.

Acoperirea frontierei din nordul Moldovei, spre Bucovina, a fost încredințată diviziilor 14 infanterie și 2 cavalerie din Corpul 4 armată, precum și Brigăzii 37 mixtă, constituită la 28

⁶ AMR, fond 2271, dosar nr. 1, f. 1.

⁷ RRM, vol. I, pp. 77-78.

⁸ *Ibidem*, p. 148.

⁹ *Ibidem*, p. 149.

¹⁰ *Ibidem*.

¹¹ AMR, fond 2271, dosar nr. 48, f. 23.

¹² RRM, vol. I, p. 150.

¹³ *Ibidem*, anexele nr. 31-35.

august/10 septembrie 1915 din unități ale Diviziei 8 infanterie. Brigada era comandată de colonelul Nicolae Petala și cuprindea regimentele 69 și 77 infanterie, 8 vânători (până în iulie 1916, când a fost trimis la Oituz), batalioanele teritoriale „Dragoș” și „Alexandru cel Bun” din Dorohoi și Botoșani, precum și un divizion din Regimentul 24 artilerie¹⁴. Colonelul Petala și-a instalat punctul de comandă al brigăzii la Bucecea, iar trupele s-au deplasat în apropierea frontierei, unde au început organizarea pozițiilor de apărare. Pentru a nu se atrage atenția asupra acestor lucrări, s-au luat măsuri severe de supraveghere a teritoriului. A fost limitată circulația pe timp de noapte, iar la intrarea și ieșirea din zona fortificațiilor s-a instituit un control riguros al călătorilor, prin posturi mixte formate din trupe locale și jandarmi¹⁵. Restricțiile instituite erau justificate și prin faptul că organele abilitate ale statului român descoperiseră în zonele de frontieră diferite persoane suspecte, precum și circuite telefonice ascunse care traversau granița spre teritoriul românesc. Potrivit șefului Serviciului de contrainformații austro-ungar, generalul Max Ronge, o asemenea linie telefonică fusese construită de specialiștii austrieci inclusiv în regiunea Mamornița-Herța¹⁶. Trupele de acoperire dislocate pe frontiera de nord au revenit în garnizoanele de reședință spre sfârșitul lunii iunie 1916, când armatele ruse au reocupat Bucovina, în urma ofensivei victorioase conduse de generalul Aleksei Alekseevici Brusilov.

Un episod petrecut în timpul confruntărilor dintre forțele austriece și cele ruse din Bucovina avea să ducă la sporirea tensiunii caracteristice perioadei care a precedat intrarea României în război. Este vorba de *incidentul de la Mamornița*, o mică localitate de frontieră (aici exista și un punct vamal) din nord-estul fostului județ Dorohoi, unde trupele ruse au atacat forțele austro-ungare din fața lor, intrând pe teritoriul României. Incursiunile ruse au început în noaptea zilei de 24 mai 1916 și au culminat cu acțiunile din noaptea de 28 spre 29 mai, odată cu declanșarea ofensivei împotriva localității fortificate Zurin. Localitatea a fost ocupată de trupele ruse, locuitorii fiind nevoiți să se refugieze, în toila luptelor, către Horbova și Herța¹⁷.

Evenimentele din nordul țării au produs îngrijorare la București. I.G. Duca, ministrul Instrucțiunii și Cultelor, se întreba: „Nu ne aflăm oare în prezența unei tentative de violare a neutralității noastre, cu scopul de a-i sili pe austro-germani la aceeași atitudine și de-a ne forța mâna, transformând teritoriul nostru într-un câmp de bătaie? Rușii nu au reușit să ne atragă în război prin argumente, oare nu încercau acum să ne constrângă prin mijloace brutale?”¹⁸. Într-unit în dimineața zilei de duminică, 29 mai, guvernul român a decis ca generalul Ioan Pătrașcu, comandantul Diviziei 8 infanterie, să-i contacteze pe comandanții ruși din zonă și să le notifice „cererea noastră hotărâtă de-a părăsi pământul României”, în cazul unui refuz, trupele române urmând a acționa în forță. Misiunea era una delicată; „Brătianu voia – și avea dreptate – să considere că ne aflăm în fața unei greșeli și că trebuie să facă tot posibilul pentru a evita – dacă se poate – o ciocnire sângeroasă cu rușii”, nota, în continuare, I.G. Duca¹⁹. Regele, aflat într-o croazieră pe Dunăre, a fost rechemat în Capitală. Ministrului Rusiei la București, Koziell-Poklevski, i s-a remis o notă scrisă, iar ministrului român de la Petrograd, Constantin Iamandi, i s-a telegrafiat, necifrat, hotărârea de a „respinge cu armele această invazie”²⁰. Protestul autorităților române a fost adus la cunoștința atașajilor militari ai Antantei de la București, convocați la Marele Stat Major²¹.

La ordinul generalului Pătrașcu, în zona Mamornița au fost concentrate efective de gră-

¹⁴ AMR, fond 4360, dosar nr. 7, f. 6.

¹⁵ *Ibidem*, ff. 49-50, 78-80.

¹⁶ General Radu R. Rosetti, *Mărturisiri (1914-1919)*, ediție îngrijită, studiu introductiv și note de Maria Georgescu, Editura Modelism, București, 1997, pp. 64, 88.

¹⁷ Pentru detalii, a se vedea Mihai-Aurelian Cărunto, „Războiul mondial la hotarele României. Informații despre ofensiva rusă de pe frontul din Bucovina și incidentul de la Mamornița (mai-iunie 1916). Documente”, în *Anuarul Complexului Muzeal Bucovina*, nr. XXXI-XXXIII, 2004-2006, Suceava, 2007, pp. 279-304.

¹⁸ I.G. Duca, *Memorii*, vol. II, *Neutralitatea, Partea a II-a (1915-1916)*, ediție și indice adnotat de Stelian Neagoe, Editura Helicon, Timișoara, 1993, p. 122.

¹⁹ *Ibidem*.

²⁰ Alexandru Marghiloman, *Note politice*, vol. I, ediție și introducere de Stelian Neagoe, Editura Scripta, București, 1993, p. 404.

²¹ General Radu R. Rosetti, *op.cit.*, pp. 63-64.

niceri de la Fălticeni, subunități din regimentele 29 și 69 infanterie precum și un divizion din regimentul 24 artilerie. De la Botoșani a fost adus la Herța Regimentul 8 roșiori²². Generalul Pătrașcu a gestionat situația cu tact, în spiritul recomandărilor primite de la București. În seara zilei de 29 mai, la orele 10, el s-a deplasat la Noua Suliță, unde a luat legătura cu generalul rus Keller. Acesta s-a arătat „foarte surprins de cele întâmplate”, și-a exprimat regretul și a declarat generalului român „că va ordona imediat retragerea trupelor rusești de pe teritoriul român”, acțiune pusă în practică în după-amiaza zilei următoare²³. Cu toate acestea, în cursul luptelor s-au mai semnalat mici încălcări ale liniei de frontieră, determinate de cursul neregulat al Prutului și de faptul că apărarea austriacă se sprijinea pe granița română, reducând posibilitățile de desfășurare ale trupelor ruse²⁴. Momentul delicat creat în raporturile româno-ruse de *incidentul de la Mamornița* a fost însă depășit, guvernul Brătianu considerând explicațiile și scuzele transmise de partea rusă ca satisfăcătoare²⁵.

La capătul unor negocieri lungi și anevoioase, prin care a urmărit obținerea de angajamente ferme din partea aliaților, guvernul român, confruntat cu ultimatumurile lansate de puterile Antantei („acum ori niciodată”) a decis, în august 1916, intrarea în război. Tratatul de alianță și Convenția militară dintre România și Antanta au fost semnate la 4/17 august, la București. Potrivit Planului de campanie, cunoscut sub denumirea de „Ipoteza Z”, armata română urma să acționeze pe două fronturi: de nord și nord-vest, împotriva Austro-Ungariei, și de sud, în cazul unei agresiuni din partea Bulgariei, aliata Puterilor Centrale. Pe frontul din Carpați au fost dirijate trei armate – de Nord, 2 și 1, iar pentru apărarea graniței dunărene și dobrogene, Armata 3. În rezerva generală a rămas Corpul 5 armată²⁶. Gruparea forțelor era în acord cu scopul politic al războiului – unirea teritoriilor românești de peste munți – și cu importanța acordată fiecărui teatru de operațiuni în parte. La decretarea mobilizării (14/27 august 1916) Divizia 8 infanterie făcea parte din Armata de Nord, comandată de generalul Constantin Prezan. Marile unități ale Armatei de Nord – diviziile 14, 7, 8 infanterie, Brigada 4 călărași și Divizia 2 cavalerie – erau dispuse între frontiera cu Austro-Ungaria din Bucovina și trecătoarea Oituz. Comanda Diviziei 8 infanterie era asigurată, în continuare, de generalul Ioan Pătrașcu.

La 14/27 august 1916 România a declarat război Austro-Ungariei, grupurile de acoperire trecând, în aceeași noapte, la ofensivă peste Carpați. Aceste grupuri de acoperire trebuia să cucerească și să consolideze anumite poziții dominante dincolo de frontieră, cu scopul de a proteja concentrarea și înaintarea ulterioară a forțelor principale. Pozițiile respective au fost fixate la aproximativ 15 km de frontieră și trebuia menținute cel puțin zece zile, pentru a permite debusarea grosului trupelor ofensive peste Carpați²⁷. *Grupul „Oituz”*, condus de generalul Nicolae Petala, comandantul Brigăzii 15 infanterie, a trecut granița în seara zilei de 14/27 august, înaintând pe trei coloane. Coloana din centru, principală, constituită din Regimentul 25 infanterie și un divizion de artilerie, a atacat pe valea Oituzului, cu misiunea de a pune stăpânire pe ieșirea din trecătoare. Coloana din dreapta (Regimentul 13 infanterie) a înaintat pe Valea Slănicului, iar coloana din stânga (Regimentul 8 vânători, întărit cu subunități de artilerie), pe direcția Valea Cașinului, vârful Clăbuc. Până în seara zilei de 17/30 august, *Grupul „Oituz”* a eliberat localitățile Oituz, Brețcu și Târgu Secuiesc, reușind să depășească cu 10 km aliniamentul hotărât și să pătrundă în depresiunea Târgu Secuiesc. Recunoașterile trimise în ziua de 18/31 august spre Tușnad, Bixad și Sfântu Gheorghe au confirmat faptul că inamicul se retrăsese la vest de Olt. În ziua de 20 august/2 septembrie Regimentul 8 vânători a eliberat localitatea Bixad²⁸, *Grupul „Oituz”* continuând, până la 24 august/6 septembrie, să se consolideze pe poziții²⁹. După ce a

²² Mihai-Aurelian Căruntu, *op. cit.*, p. 292.

²³ *Ibidem*, p. 291.

²⁴ *Ibidem*, pp. 293-294.

²⁵ Dumitru Preda, *România și Antanta. Avatarurile unei mici puteri într-un război de coaliție. 1916-1917*, Institutul European, Iași, p. 23.

²⁶ *Marele Cartier General al Armatei Române. Documente. 1916-1920*, coordonator: general de corp de armată Dumitru Cioflină, Editura Machiavelli, București, 1996, pp. 49-59.

²⁷ *RRM*, vol. I, p. 179.

²⁸ *Ibidem*, pp. 190-203.

²⁹ *Ibidem*, p. 264.

participat la eliberarea orașului Miercurea Ciuc, în zilele de 25-26 august/7-8 septembrie, Brigada 15 infanterie a fost retrasă în rezerva armatei, la 27 august/9 septembrie 1916³⁰.

Între timp, Divizia 8 infanterie a mobilizat forțele aflate cu efective întărite în garnizoanele de pace și le-a concentrat în raionul Grozești, Piatra Neamț, Ghimeș, urmând să fie introdusă în dispozitiv între diviziile 7 și 14 infanterie. Până la 27 august/9 septembrie, unitățile sale au fost dirijate în depresiunea Giurgeului, având Brigada 37 infanterie în zona Ditrău, Remetea, Brigada 16 infanterie în zona Joseni, Lăzarea și serviciile eșalonate spre Tulgheș. Marea unitate a fost introdusă în luptă în dimineața zilei de 28 august/10 septembrie, cu misiunea de a ocupa înălțimile de la vest de Mureș, având ca ax de înaintare comunicația Joseni, Reghin. Misiunea a fost îndeplinită în cursul aceleiași zile, inamicul fiind respins spre vest³¹.

Ofensiva de eliberare a Transilvaniei, deși se desfășura cu succes, a fost oprită din cauza situației de pe frontul de sud, unde o puternică grupare de forțe bulgaro-germană, sub conducerea feldmareșalului August von Mackensen, cucerise Turtucaia (24 august/6 septembrie). Menținându-și hotărârea de a suspenda temporar acțiunile din Transilvania, Marele Cartier General a decis, la 29 august/11 septembrie, ca Armata de Nord să înainteze cu flancul stâng până la Homorod, pentru a scurta frontul și a realiza o legătură mai strânsă cu Armata 2³². Trupele Diviziei 8 infanterie au reluat acțiunile ofensive în dimineața zilei de 5/18 septembrie, atacurile vizând cucerirea ieșirilor de vest ale zonei păduroase din Munții Gurghiului. Obiectivele au fost atinse în scurt timp, inamicul fiind obligat să se retragă pe aliniamentul est Sovata, vest Praid, Corund. În acest timp, Brigada 15 infanterie și Regimentul 8 vânători, care, până atunci, constituiseră *Grupul Oituz*, au acționat în cadrul Diviziei 8 infanterie³³.

La data de 14/27 septembrie 1916, Marele Cartier General român a ordonat armatelor 2 și de Nord să inițieze o amplă acțiune ofensivă, menită să degajeze *Grupul „Olt”* (Corpul 1 armată), angajat în bătălia de la Sibiu (13/26-16/29 septembrie 1916) împotriva Armatei 9 germane. Pentru executarea acestei operații, comandantul Armatei de Nord, generalul Constantin Prezan, a hotărât să atace spre vest cu diviziile 8 infanterie, la centru, și 7 infanterie, la stânga dispozitivului, pivotând pe aripa dreaptă (Divizia 14 infanterie), care ocupa o poziție situată pe Valea Mureșului, în regiunea Răstolița. Divizia 2 cavalerie urma să acopere mișcarea aripei stângi și să facă legătura cu Armata 2 română. În vederea desfășurării acțiunilor de luptă, Divizia 8 infanterie a fost întărită cu Brigada 4 călărași, apoi și cu Brigada 15 mixtă, aflată, inițial, în rezerva Armatei de Nord. Brigada 4 călărași trebuia să asigure legătura cu Divizia 7 infanterie, urmând să cadă în flancul și spatele trupelor inamice atacate de către Divizia 8 infanterie pe frontul Ibănești, Chibed. În fața marii unități se aflau Divizia 39 honvezi și grupurile conduse de colonelii Csecsi și Hettinger³⁴.

Dispozitivul operativ adoptat de comandantul Diviziei 8 infanterie, generalul Ioan Pătrașcu, a fost organizat pe un eșalon, cu o rezervă. La dreapta, pe Valea Gurghiului, a înaintat – pe trei coloane – Brigada 37 infanterie, comandată de colonelul D. Niculescu. În prima zi de luptă, 16/29 septembrie, coloana din centru (comandant-locotenent colonel Ioachim Cosmiță) a respins inamicul până în dreptul dealului Nicoli, dar a fost oprită în fața pozițiilor puternic întărite cu lucrări de fortificații și numeroase piese de artilerie. Printr-o mișcare de învăluire executată pe timpul nopții, ostașii Regimentului 77 infanterie au ajuns în fața tranșeeilor inamice, la 400-500 m, de unde, în zori, au pornit atacul. „La ora 8 dimineața – se consemnează în *Jurnalul de operații* al unității – ne găseam pe pozițiunea de pe D. Nicoli, stăpâni peste această puternică rezistență inamică”³⁵. Atacul a continuat în ziua de 18 septembrie/1 octombrie, trupele conduse de locotenent-colonelul Cosmiță reușind să cucerească dealurile Măgura și Vărăriei. Coloana de nord (comandant-locotenent colonel Nicolae Piperescu) a eliberat localitatea

³⁰ *Ibidem*, pp. 281-284.

³¹ AMR, fond 514, dosar nr. 3, ff. 20-21; RRM, vol. I, pp. 276-278.

³² RRM, vol. I, p. 351.

³³ *Ibidem*, pp. 365-369.

³⁴ *Ibidem*, pp. 447-450.

³⁵ AMR, *Colecția jurnalelor de operații*, dosar nr. 1377, f. 37.

Pauloia și a ajuns, la ora 3 noaptea, la Cașva, unde a surprins o coloană de trăsuri și a capturat 100 de prizonieri. Continuând înaintarea, a eliberat localitatea Hodac, iar către ora 5 dimineața, a atacat și ocupat pozițiile inamice de la Ibănești, luând încă 149 de prizonieri, între care 4 ofițeri. Coloana de sud (comandant-căpitan Gheorghe Miclescu) a înaintat de la dealul Obârșia spre Piatra. Respingând rezistențele succesive ale avangărzilor austro-ungare, Batalionul II din Regimentul 77 infanterie a ajuns pe poziția Piatra-Gălbinașul, apoi la nord-est de satul Dosul.

La stânga, pe Valea Tâmavei Mici, a acționat Brigada 16 infanterie, condusă de colonelul Grigore Bunescu. Efortul a revenit trupelor de la aripa stângă (Regimentul 8 vânători, două batalioane din Regimentul 29 infanterie și o baterie din Regimentul 17 artilerie), care au înaintat pe direcția Corund, Siclod, având ca obiectiv final ocuparea pozițiilor întărite de pe înălțimile Bicheșu. În dimineața zilei de 16/29 septembrie, acest detașament a declanșat un atac viguros împotriva trupelor inamice din Corund, reușind să pătrundă în localitate către orele 14, în urma unor lupte crâncene, sub un violent bombardament de artilerie. Către seară, detașamentul a pătruns în Atia, iar în cursul nopții a executat o serie de incursiuni spre Șomfalău, în cursul cărora a capturat 234 prizonieri. A doua zi, Brigada 16 infanterie a continuat să înainteze, silind inamicul să se retragă spre nord și nord-vest. La 18 septembrie/1 octombrie, colonelul Bunescu a dispus atacarea poziției dintre înălțimile Bicheș (dealul Cireșului) și Șovarad, obiectiv atins, însă, parțial, din cauza rezistenței puternice opusă de Brigada 16 landsturm³⁶.

În zilele de 19-22 septembrie/2-5 octombrie, intenționând să ajungă pe aliniamentul Gurghiu, Șerbeni, Trei Scaune, Divizia 8 infanterie a continuat atacurile, deosebit de dure și cu sacrificii sângeroase, deși, față de situația generală a frontului – Marele Cartier General hotărâse încă din 18 septembrie/1 octombrie retragerea Armatei 2 și a Diviziei 7 infanterie, care opera la flancul stâng al Armatei de Nord – atingerea acestor obiective nu mai corespundea nevoilor operative și, deci, nu mai prezenta importanță³⁷. Abia la 22 septembrie/5 octombrie, comandamentul Armatei de Nord, ținând seama de situația dificilă a marii unități, supusă unor violente contraatacuri și cu efectivele diminuate drastic în urma acțiunilor din ultimele zile (numai Brigada 37 pierduse 28 de ofițeri și 1507 oameni de trupă) a dispus încetarea ofensivei și gruparea sa în regiunea Sovata, Praid, un singur detașament urmând să asigure apărarea văii Gurghiului. În aceeași noapte, Armata de Nord a ordonat retragerea marilor unități pe înălțimile dominante de la vest de cursurile superioare ale Oltului și Mureșului. Ca urmare, Divizia 8, acoperită de Brigada 15 infanterie, a început mișcarea de retragere pe direcția generală Tulgheș, sub atacurile permanente ale inamicului. Evoluția evenimentelor a impus, însă, retragerea Armatei de Nord pe linia de unde declanșase ofensiva în august 1916, astfel încât trupele Diviziei 8 infanterie au continuat acțiunea de repliere de-a lungul văilor Tulgheșului și Bicazului, fără pierderi și „în cea mai perfectă ordine”, ajungând, în ziua de 30 septembrie/13 octombrie, la Piatra Neamț³⁸.

În lunile septembrie-noiembrie 1916, s-a desfășurat așa-numita „bătălie a trecătorilor”. Într-o primă etapă, consumată între 26 septembrie/9 octombrie-15/28 octombrie 1916, trupele germane și austro-ungare au încercat să cucerească din mișcare trecătorile Carpaților, tentativă dejucată de rezistența acerbă a trupelor române. Cea de-a doua etapă, desfășurată între 15/28 octombrie-13/26 noiembrie, a inclus ofensiva generală a inamicului în Carpații Meridionali și de Curbură. Pe frontul Armatei de Nord, încercările inamicului de a pătrunde în Moldova s-au concentrat, îndeosebi, în direcția trecătorilor din sudul Carpaților Orientali, cu efortul principal pe Oituz. Apărarea trecătorii a fost încredințată, inițial, Diviziei 2 cavalerie, apoi Diviziei 15 infanterie, comandată de generalul Eremia Grigorescu. Aceasta a fost adusă de pe frontul din Dobrogea, cu misiunea de a opri înaintarea inamicului (Corpul Schmettow) pe văile Slănic, Oituz și Cașin către Târgu Ocna și Onești. În dreapta sa a acționat Divizia 7 infanterie, pentru a împiedica pătrunderea Corpului 6 armată austro-ungar pe văile Troțușului și Uzului, iar în stânga, Brigada 7 mixtă, dispusă între valea Cașinului și valea Zăbalei.

³⁶ Idem, fond 514, dosar nr. 3, ff. 21-24; *RRM*, vol. II, pp. 462-511.

³⁷ *RRM*, vol. II, p. 686.

³⁸ AMR, fond 514, dosar nr. 3, ff. 24-30; *RRM*, vol. II, pp. 674-784.

În seara zilei de 30 septembrie/13 octombrie 1916, Divizia 8 infanterie, aflată la Piatra Neamț, în rezerva Armatei de Nord, a început deplasarea spre Bacău, urmând să se concentreze în zona Sănduleni, Valea Rea, Moreni, Enăchești, la dispoziția Marelui Cartier General. Din acest moment și până la sfârșitul campaniei, marea unitate n-a mai funcționat în formula organizatorică stabilită la intrarea în război. Astfel, Brigada 15 infanterie (regimentele 13 și 25 infanterie) și Regimentul 8 vânători au fost dirijate în zona Târgu Ocna, Onești, unde, la data de 3/16 octombrie, au intrat în subordinea Diviziei 15 infanterie, aflată în curs de desfășurare a primei bătălii de la Oituz (28 septembrie/11 octombrie-14/27 octombrie)³⁹. Presiunea continuă exercitată de inamic și pierderile suferite de această mare unitate (efectivele companiilor ajunseseră la 50-80 oameni) l-au determinat pe comandantul Armatei de Nord să-i trimită în sprijin Brigada 37 infanterie (regimentele 69 și 77 infanterie) și cinci baterii de artilerie, toate din Divizia 8⁴⁰. Spre sfârșitul lunii octombrie, în cursul celei de-a doua bătălii de la Oituz (28 octombrie/10 noiembrie-2/15 noiembrie 1916) Divizia 15 infanterie a mai preluat de la Divizia 8 și Brigada 16 infanterie (regimentele 37 și 29). Timp de trei săptămâni, această brigadă luptase pe văile Troțușului și Uzului, contribuind, alături de forțele Diviziei 7 infanterie, la zădărnicierea intenției inamicului de a pătrunde spre Comănești, Dărmănești și Bacău⁴¹. Unitățile Diviziei 8 – cu excepția Brigăzii 37 infanterie – au rămas în sectorul Oituz până la sfârșitul campaniei din 1916, respectând consemnul lansat de generalul Eremia Grigorescu – „Pe aici nu se va trece!”.

Cu toate acestea, documentele consemnează existența unei mari unități care, în noiembrie-decembrie 1916, a acționat în alte zone de operații de pe frontul român, sub denumirea de Divizia 8 infanterie. Pentru evitarea eventualelor confuzii, se impune precizat faptul că pe timpul campaniei din 1916 s-a procedat frecvent la fragmentarea și amestecarea unităților, cu consecințe extrem de grave asupra exercitării actului de comandă și a coeziunii acestora. Generalul Alexandru Averescu, adversar hotărât al acestei practici, nota: „Corpurile de armată, diviziile, brigăzile, până și regimentele au fost desperecheate, pentru a da loc la o așa alcătuire, încât astăzi nu există în toată armata, probabil, nici o divizie care să-și fi păstrat vechea ei formațiune”⁴². O structură rezultată în urma unui astfel de melanj a fost și cea amintită anterior. După ce comandamentul și unitățile sale combatante au fost preluate de Divizia 15 infanterie în cursul lunii octombrie 1916, Divizia 8 a rămas doar cu două regimente transferate de la Divizia 15 (regimentele de cetate „Cloșca” și „Crișan”), comandamentul acesteia din urmă și unele subunități de asigurare de luptă⁴³. Dintre fostele unități organice, i s-au pus la dispoziție Brigada 37 infanterie și Regimentul 17 artilerie⁴⁴.

În această formulă organizatorică, Divizia 8 infanterie s-a deplasat din Moldova în raionul Poenari, Dedulești, Cotmeana (jud. Argeș), în rezerva Marelui Cartier General, unde, la 7/20 noiembrie 1916, a fost pusă la dispoziția Corpului 1 armată, angajat în bătălia de pe văile Oltului și Topologului (3/16 octombrie – 14/27 noiembrie). Unitățile sale (care înlocuiseră Divizia 23 infanterie, retrasă, din cauza pierderilor mari, spre Pitești) s-au instalat, în noaptea zilei de 7/8 (20/21) noiembrie, în sectorul Runcu, Budislava, Bârsești, Blajul, în centrul dispozitivului defensiv constituit de Corpul 1 armată, între diviziile 13 și 14 infanterie. Până în seara zilei de 12/25 noiembrie ele au fost nevoite să se retragă, în pofida rezistenței înverșunate, pe un nou alinament, situat între localitățile Tigveni și Poenari⁴⁵. În timpul acestor lupte a căzut la datorie, în fruntea unității sale, locotenent-colonelul Nicolae Piperescu, comandantul Regimentului 69 infanterie⁴⁶. Sub presiunea inamicului, retragerea a continuat și în zilele următoare, astfel încât, la

³⁹ RRM, vol. II, p. 785; General G.A. Dabija, *Armata română în războiul mondial (1916-1918)*, vol. II, Editura I.G. Hertz, București, f.a., p. 325.

⁴⁰ General G.A. Dabija, *op. cit.*, p. 544.

⁴¹ AMR, fond 514, dosar nr. 3, f. 30; General G.A. Dabija, *op. cit.*, pp. 536-541, 546.

⁴² Mareșal Alexandru Averescu, *Notițe zilnice din război. Volumul 2. 1916-1919 (Războiul nostru)*, ediție îngrijită, studiu introductiv și note de Eftimie Ardeleanu și Adrian Pandea, Editura Militară, București, 1992, p. 27.

⁴³ AMR, fond 514, dosar nr. 3, f. 31.

⁴⁴ Idem, *Colecția jurnalelor de operații*, dosar nr. 1377, f. 60.

⁴⁵ General G.A. Dabija, *op. cit.*, vol. II, pp. 461-464.

⁴⁶ AMR, *Colecția jurnalelor de operații*, dosar nr. 1377, f. 64.

data de 17/30 noiembrie, prima zi a bătăliei pentru București, Divizia 8 infanterie ocupa o poziție de rezistență între râul Argeș și localitățile Bradul și Broșteni⁴⁷. Bătălia pentru București s-a desfășurat în perioada 17/30 noiembrie – 20 noiembrie/3 decembrie 1916, pe fondul situației militare extrem de critice a României. Pe frontul Armatei 1 române, trupele Puterilor Centrale au reușit să treacă munții și să invadeze Oltenia (*Grupul Kühne*). Concomitent, apărarea română de pe Valea Oltului a fost străpunsă de trupele germano-austro-ungare (*Gruparea Krafft*) iar o grupare de forțe germane, bulgare și turce din Armata Mackensen (*Gruparea Kosch*) au forțat Dunărea pe la Zimnicea. Cele trei grupări inamice înaintau, pe direcții diferite, spre Est, încercând să ocupe Bucureștii și să determine scoaterea României din conflict.

Pentru apărarea Capitalei și redresarea situației, Marele Cartier General român a decis organizarea unei contralovituri hotărâtoare pe Argeș și Neajlov, motiv pentru care bătălia este cunoscută în istoriografie și sub denumirea de „operația de la Argeș – Neajlov”. Ea a constituit acțiunea cea mai complexă desfășurată de armata română în campania din anul 1916 și una dintre marile confruntări militare din răsăritul Europei. Concepția care a stat la baza acestei operații a constat într-o manevră pe direcții interioare, cu scopul nimicirii, pe rând, a celor trei grupări adverse. În acest scop, la 11/21 noiembrie 1916 a fost constituit un Grup de armate – format din Armata 1, *Grupul Apărării Dunării*, diviziile 21, 2/5, 9/19 infanterie și 2 cavalerie, precum și alte unități aflate în refacere sau în rezervă – în fruntea căruia a fost desemnat generalul Constantin Prezan⁴⁸. Armata 1 avea misiunea să oprească înaintarea Grupului condus de generalul Krafft von Dellmensingen și să mențină „cu orice preț” pozițiile ocupate, *Grupul Apărării Dunării* urma să reziste atacurilor *Grupului Kosch* pe râurile Argeș și Neajlov, în timp ce diviziile 21, 2/5, 9/19 infanterie și 2 cavalerie, constituite într-un *Grup de manevră*, trebuia să atace flancul stâng și spatele *Grupului Kosch*. Divizia 8 infanterie, comandată, în acea perioadă, de colonelul Ioan Dumitrescu, intra în componența Corpului 1 armată (comandant: generalul Ioan Pătrașcu) din Armata 1 română (comandant: general Dumitru Stratilescu).

După un debut promițător, în care s-a prefigurat un început de victorie pentru forțele române, bătălia pentru București s-a încheiat cu un eșec. Cauzele înfrângerii trupelor române sunt multiple, una dintre ele constituind-o surprinderea de către inamic, în timpul bătăliei, a planului de operații român. Acesta a fost găsit în automobilul unor ofițeri din Divizia 8 infanterie, capturați de trupele germane la Rătești, pe Argeș, în timp ce se deplasau la unități pentru a distribui ordinele de luptă. „Rareori, în istoria războaielor, – scria Constantin Kirițescu – un comandant de armată a fost slujit de noroc în chip atât de extraordinar. Falkenhayn aflase secretul mării operații de manevră, începută de armata română! Tot misterul mișcărilor trupelor române din ultimele zile, toată enigma pe care generalul german o simțea, fără să o poată dezlega, îi apără deodată, ca luminată de o rază orbitoare”⁴⁹. În fașia de apărare a Armatei 1, acțiunile de luptă s-au caracterizat prin atacuri violente ale *Grupului Kraft*, care au avut ca rezultat retragerea trupelor române. Divizia 8 infanterie s-a repliat, succesiv, pe aliniamentele: Cătanele, Stănișlăvești, Broșteni (17/30 noiembrie)⁵⁰; Rătești, Teiul din Deal, Teiul din Vale (18 noiembrie/1 decembrie)⁵¹; Puricești, Dragodana, Cojocarul (19 noiembrie/2 decembrie)⁵², în această zi statul său major fiind capturat de trupele germane⁵³; Movila, Bănești (20 noiembrie/3 decembrie)⁵⁴. Bătălia pentru București fiind pierdută, în seara zilei de 21 noiembrie/4 decembrie 1916 generalul Prezan a ordonat retragerea generală spre Est. La 23 noiembrie/6 decembrie trupele Puterilor Centrale au intrat în București; familia regală, guvernul și instituțiile centrale s-au retras la Iași, devenit capitala țării. După luptele de pe aliniamentul Cricov, Ialomița (25-28 noiembrie/8-11 decembrie)

⁴⁷ General G.A. Dabija, *op. cit.*, vol. III, p. 195.

⁴⁸ *România în anii primului război mondial*, vol. I, p. 486 și urm.

⁴⁹ Constantin Kirițescu, *op. cit.*, p. 504.

⁵⁰ General G.A. Dabija, *op. cit.*, vol. III, p. 211.

⁵¹ *Ibidem*, p. 241.

⁵² *Ibidem*, p. 268.

⁵³ *Ibidem*, p. 249.

⁵⁴ *Ibidem*, p. 302.

majoritatea unităților angajate în bătălie, epuizate și reduse la efective derizorii, s-a deplasat în Moldova, pentru refacere și reorganizare. Spre sfârșitul anului 1916 frontul s-a stabilizat pe aliniamentul Carpații Orientali, Siretul inferior, Dunărea maritimă. Pe front, alături de forțele ruse, care au preluat mare parte din efortul defensiv, a rămas Armata 2 română, comandată de generalul Alexandru Averescu.

Divizia 8 infanterie, așa cum a funcționat din punct de vedere organizatoric în noiembrie 1916, a fost desființată în cursul lunii următoare. Din cei 321 ofițeri și 15415 oameni de trupă cu care se deplasase în județul Argeș⁵⁵, ea mai dispunea, la 28 noiembrie/11 decembrie 1916, de numai 2.600 de combatanți. Într-un raport întocmit la această dată, comandantul marii unități, colonelul Dumitrescu, arăta: „Starea diviziei, ca efectiv, nu numai că nu poate fi numită astfel, dar și restul de oameni sunt istoviți fizicește și moralicește; în această noapte am găsit 10 morți în șanțuri, înghețați de frig”⁵⁶. La rândul său, comandantul Corpului 1 armată, apreciind că starea morală a trupelor „este mai mult decât deplorabilă”, considera că „aceasta se explică prin încordarea ce s-a cerut acestor trupe de la începutul campaniei și mai ales de trei săptămâni, de când luptă ziua și se mișcă noaptea, spre a se așeza în noua situațiune. Fizicește sunt atât de extenuați, încât în ultimele două zile s-au găsit dimineața în șanțuri oameni în nesimțire și alții chiar morți”⁵⁷.

Concomitent cu desfășurarea bătăliei pentru București, Armata IX rusă – care, între timp, înlocuise marile unități române de pe frontul Carpaților Orientali, de la Valea Bistricioarei până la Valea Uzului – a declanșat o acțiune ofensivă menită să ușureze operațiile trupelor române din Muntenia. La această ofensivă, începută la 15/28 noiembrie 1916, a participat și Armata de Nord română, redusă la diviziile 15, 6 infanterie și Brigada 7 mixtă, dispuse de la Slănic până în Valea Siriului Mare. Operațiile Armatei de Nord au debutat la 17/30 noiembrie, printr-un atac declanșat de Divizia 15 infanterie împotriva Diviziei 71 austro-ungare. După două zile de lupte înverșunate, constatând că pierderile marii unități se ridicau la 750 de militari, generalul Eremia Grigorescu a hotărât oprirea atacurilor și consolidarea trupelor pe pozițiile cucerite, decizie aprobată de noul comandant al Armatei de Nord, generalul Constantin Christescu⁵⁸.

În cursul lunii decembrie 1916, Divizia 15 infanterie – intrată, succesiv, în componența grupurilor *Oituz-Vrancea* (1/14 decembrie), *Oituz-Cășin* (16/29 decembrie) și *General Grigorescu* din Armata 2 română – s-a opus cu succes încercărilor forțelor agresoare de a pătrunde spre sudul Moldovei prin văile Oituzului, Cășinului și Slănicului⁵⁹. Luptele au fost deosebit de sângeroase, numai în ziua de 15/28 decembrie pierderile suferite de unele unități atingând 75%⁶⁰. Comandantul suprem al armatei române, regele Ferdinand, într-un Înalt ordin de zi publicat în Monitorul Oficial nr. 232 din 6/19 ianuarie 1917, arăta: „Acum trei luni am așezat Divizia 15 la hotare pe culmile Carpaților, ca să păzească pământul patriei spre a nu fi călcat de dușmani. Spre adâncă mea mulțumire, această strajă a rămas neclintită, cu toate atacurile furioase ale inamicului”⁶¹. Pentru spiritul său combativ, Divizia 15 infanterie a mai fost cunoscută sub denumirea de „Divizia de Fier”.

Faptul că Divizia 15 infanterie era compusă, în cea mai mare parte, din unități ale Diviziei 8, a determinat Marele Cartier General să-i schimbe titulatura în Divizia 8 infanterie, la data de 6/19 ianuarie 1917. Peste câteva zile (15/28 ianuarie 1918) la comanda ei a revenit generalul Ioan Pătrașcu. În iarna și primăvara anului 1917, Divizia 8 infanterie a fost supusă procesului amplu de reorganizare prin care a trecut întreaga armată română. Ea a intrat în subordinea Corpului 4 din Armata 2 română și a fost reorganizată pe front, în sectorul Oituz. În „vara de foc” a anului 1917, Divizia 8 infanterie – constituită din vechile sale unități, mai puțin Brigada 37

⁵⁵ *România în anii primului război mondial*, vol. I, p. 437.

⁵⁶ General G.A. Dabija, *op. cit.*, vol. III, p. 502.

⁵⁷ *Ibidem*, p. 503.

⁵⁸ General G.A. Dabija, *op. cit.*, vol. III, pp. 449-459.

⁵⁹ *Ibidem*, pp. 523 și urm.

⁶⁰ *Ibidem*, p. 572.

⁶¹ *România în anii primului război mondial*, vol. I, p. 550.

infanterie – a participat la bătăliile de la Mărăști și Oituz. Marea unitate a părăsit definitiv Botoșanii în toamna anului 1918, odată cu declanșarea acțiunilor de eliberare a Bucovinei (26 octombrie/8 noiembrie 1918). În ziua de 29 octombrie/11 noiembrie 1918, sub comanda generalului Iacob Zadic, Divizia 8 infanterie și-a făcut intrarea triumfală în Cernăuți, unde, ulterior, i s-a stabilit reședința⁶².

DIVISION 8 INFANTRY DURING THE NEUTRALITY AND IN THE CAMPAIGN FROM 1916

(Summary)

The Division 8 infantry was created on 1st April 1883 in Botoșani. At the mobilization from August 1916, it had in its composition three infantry brigades (15, 16 and 37) and an artillery brigade (8), each of them with three regiments and also a regiment of hunters. The unities had their garrisons in Botoșani, Dorohoi, Iași, Vaslui and Bacău. In the campaign from 1916, its units participate at the offensive operation of Transilvania, at the battles from Oituz and those from the valleys of Trotuș, Cașin, Slănic, Olt and Topolog, at the Battle from Bucharest and the confrontations from the Romanian Plain.

⁶² AMR, fond 514, dosar nr. 3, ff. 31 și urm.